

Muuseumide ja raamatukogude külastajate ja mittekülastajate uuring

2018. aasta kevadel läbiviidud uuring võttis esmakordselt koos vaatluse alla muuseumid ja raamatukogud. Peamine eesmärk oli selgitada välja muuseumide ja raamatukogude külastamise ja mittekülastamise põhjused, samuti uurida, milliseid nende mäluasutuste teenuseid kasutatakse ning mille järele vajadust tuntakse. Uuring hõlmas nii elanikkonda kui ettevõtteid, vastajaid oli 2000.

Põhjäreldused: muuseumid ja raamatukogud on populaarsed, arendamist vajavad uued teenused. Muuseumidel on raamatukogudest rohkem tunnetatavat potentsiaali suuremaks külastatavuseks ja koostööks ettevõtetega, kuid mõlema puhul on oluline mõtestada ja tutvustada oma tegevusi senisest enam.

Põhitulemused muuseumide osas

Elanikud:

- viimase aasta jooksul on muuseumide külastanud 60% kogu 15+ elanikkonnast. Külastajate seas on rohkem naisi, eesti keelt kõnelevad, Tallinna ning Tartu piirkonna elanikke (mittekülastajaid on enim Lõuna-Eesti ja Virumaal), kõrgharidusega ja kõrgema sissetulekuga inimesi, õpilasi/üliõpilasi, palgatöötajaid ja 1–2 lapsega peresid. Keskmisest oluliselt rohkem on külastajaid vanuses 15–19 ja 30–44.
- Muuseumisse minnakse enamasti **sooviga sisustada huvitavalt oma vaba aega**, samuti töö, õpingute või hobidega seotud põhjustel. Muuseumide ei külastata ajapuudusel, tervislikel põhjustel ning keerulise ligipääsu korral;
- Eesti muuseumid on elanikkonnas üldiselt **positiivse kuvandiga**. Muuseumid pakuvad võimalusi saada uusi teadmisi ja kogemusi ning meeldivat vaba aja veetmise võimalust. Samuti leiab enamik, et muuseumis on hea veeta aega koos pere, sõprade või kolleegidega ning et muuseumid on huvitavate näitustega. Kriitilisemalt on hinnatud või üldse vastamata jäetud väiteid, mis puudutasid teavitustegevusi;
- **muuseumikülastuse potentsiaali võib pidada kõrgeks:** 35% eestimaalastest plaanib muuseumikülastuste arvu võrreldes praegusega suurendada, samas kui muuseumisse ei plaani järgmise aasta jooksul minna vaid 15% elanikest.

Ettevõtted:

- viimase 12 kuu jooksul on muuseumidega kokku puutunud ligi veerand (23%) uuringu sihtrühmast; teenustena kasutatakse kõige enam muuseumi **püsi- või ajutise**

näituse külastamist ning ruumide renti. Oluline osa on ka **oma ettevõtte toote või teenuse müügil.** Muuseumiteenuseid on kasutanud või koostööd teinud enam kunsti, meelelahutuse ja vaba aja valdkonnas tegutsevad ettevõtted ning peamiselt teenusepakkujad;

- muuseumide teenuseid on kasutatud või koostööd tehtud oma toote või teenuse pakkumiseks, ettevõtte töötajatele vaba aja võimaluste pakkumiseks, firmaürituse ning erialase täienduse jaoks, haridus- või õppetegevuseks.
- 76% küsitletud ettevõtetest ei olnud viimase aasta jooksul Eesti muuseumidega kokku puutunud; ettevõtte ei ole kunagi selle peale mõelnud või vajadust tundnud;
- sarnaselt elanikega hindavad ka ettevõtted Eesti muuseumide **kuvandit üldiselt positiivseks.** Samas ei ole ettevõtted **kuigi teadlikud** muuseumide pakutavatest võimalustest, küllaltki kriitiliselt hinnati muuseumidepoolset senist teavitustegevust;
- järgmise aasta jooksul on valmis muuseumidega koostööd tegema või nende teenuseid senisest rohkem kasutama veerand ettevõtetest, peamiselt siiski senised teenusekasutajad. Võimalusi koostööks nähakse näituse/ürituse või koolituse korraldamisel (16%) ning ka muuseumide ürituskorralduse teenuse kasutamisel (13%).

Põhitulemused raamatukogude osas

Elanikud:

- viimase aasta jooksul on käinud raamatukogudes pooled 15aastaste ja vanemate Eesti elanike seast. Külastajate profiil on sarnane muuseumikülastajatega - nende hulgas on enim naisi, eesti keele kõnelejaid, õpilasi ja üliõpilasi, kõrgharidusega inimesi ning 1–2 lapsega leibkondi. Mittekülastajate hulgas on enim mehi, vene keelt kõnelevaid inimesi, vanemaid kui 45aastaseid, keskharidusega inimesi, ilma lasteta leibkondi;
- olulisim põhjus raamatukokku minemiseks on **nauding lugemisest** ning lugeja vajadustele vastav raamatukogu **väljaannete valik.** Samuti erinevatel õpingute, hobide või tööga seotud põhjustel. Raamatukokku ei jõuta ajapuudusel ning seetõttu, et raamatuid ja muid väljaandeid soetatakse ise;
- raamatukogude tugevaim külg on vastajate jaoks sobiv ja kergesti ligipääsetav asukoht, laialdane ja piisav raamatute jm väljaannete valik ning hea teenindus. Kriitiline koht on senine teavitustegevus;
- **raamatukogude külastamise potentsiaal on muuseumidest madalam:** 22% eestimaalastest plaanib külastuste arvu suurendada; 32% elanikest ei plaani järgmise aasta jooksul üldse raamatukokku minna.

Ettevõtted:

- viimase aasta jooksul on raamatukogudega kokku puutunud vähem kui viiendik (16%) uuringu sihtrühmast. Enamasti on kokkupuuteid olnud peamiselt nn pehmetes

valdkondades (tervishoid ja sotsiaalhoolekanne, haridus, kunst, meelelahutus ja vaba aeg) tegutsevatel ettevõtetel;

- raamatukoguteenuse kasutamise või **koostöö tegemise põhjused** on peamiselt erialase kirjanduse, raamatute või ajakirjade laenutamine, vähesel määral ka raamatukogu ruumide, teenuste ja võimaluste kasutamine.
- valdaval enamikul küsitletud ettevõtetest (82%) ei olnud viimase aasta jooksul kokkupuudet Eesti raamatukogudega. Peamiselt seetõttu, et ettevõtte ei ole kunagi selle peale mõelnud ning selle järgi pole vajadust tuntud;
- ettevõtete jaoks on raamatukogud **pigem positiivse kuvandiga**, samas ei osanud oluline osa ettevõtetest raamatukogu mainega seotud aspekte hinnata. Nõustatakse, et Eesti raamatukogud asuvad sobivas asukohas ja on kergesti ligipääsetavad;
- ettevõtete soov raamatukogudega koostööd teha või teenuseid kasutada jääb ka edaspidi kesiseks, peamiselt olid selleks valmis senised teenusekasutajad. Enim sooviti kasutada raamatukogu digitaalseid väljaandeid, viiendik ettevõtetest nimetas võimaliku koostööna mõne näituse, ürituse või koolituse korraldamist.

Suurima potentsiaaliga sihtrühmad ja teenused

Elanikud

Lähtuvalt vastanute edasisest huvist muuseumide ja raamatukogusid külastada saab välja tuua **muuseumide ja raamatukogude külastajate ja mittekülastajate tüübid**. Muuseumide puhul on kõige rohkem huvitatud külastajaid – 53%; ligi neljandik on (23%) mittehuvitatud mittekülastajaid ning 17% huvitatud mittekülastajaid. Raamatukogude puhul on samuti kõige rohkem huvitatud külastajaid – 43% –, kuid pea sama palju on mittehuvitatud mittekülastajaid – 40%.

Suurima potentsiaaliga nii muuseumide kui ka raamatukogude külastatavuse tõstmisel on huvitatud mittekülastajad, kes peamiselt ajapuuduse argumendil (raamatukogude puhul ka raamatute ostmine) ei ole seni muuseumisse ja raamatukokku jõudnud. Nad on positiivse hoiakuga ning suhteliselt teadlikud neis mäluasutustes toimuvast, samuti on nad keskmisest rohkem valmis nii muuseumide kui ka raamatukogude teenuseid tulevikus kasutama.

Vastajail paluti uuringus hinnata ka nn **tulevikuteenuseid**: kuivõrd inimesed külastaksid muuseumide või raamatukogusid tulevikus, kui seal oleks võimalik ühte või teist teenust kasutada. 60–65% vastajatest kaaluks tulevikus muuseumide külastamist, kui seal oleks võimalus õppida tundma erinevaid eluviise ja maailmavaateid; võimalus kogeda kaasaegset muuseumiruumi; võimalus hoida ja säilitada vastaja jaoks oluliste inimeste kultuuripärandit ning võimalus osaleda tegevustes ja sündmustel, mis aitavad parandada vastaja tervist ja heaolu. Ligi pooled vastajaist (47–50%) kaaluks raamatukogude külastamist, kui seal toimuks tegevused ja sündmused, mis aitavad parandada inimese tervist ja heaolu; elukestva õppe

üritustel ja töötubades osalemiseks; koolitustel osalemiseks ning kogukonna või naabruskonna probleemide lahendamise aruteludel osalemiseks.

Ettevõtted

Nii muuseumide kui ka raamatukogude ja ettevõtete koostöös on **palju arenguruumi**. Ühelt poolt tuleb vaadata üle nii muuseumide kui ka raamatukogude enda võimalused, tegevused ja teenused, teisalt on oluline oma tegemisi oluliselt rohkem tutvustada.

Tutvustada tuleb **muuseumi ja raamatukogu rolli majandusmaastikul** (tootearendused ja tootetestimised, kaugtöö, kohalike ühisürituste läbiviimine, IT-alane koostöö, erialase info hankimine jne). Lisaks on vaja oluliselt paremat arusaama võimalikest koostöösuundadest ja potentsiaalidest. **Tulevikuteenustest on suurima potentsiaaliga kaks valdkonda: üritused, koolitused ja haridusprogrammid ning tervist ja heaolu parandavad tegevused ja üritused.** Ehkki ettevõtete endi ootused piirnevad muuseumide osas valdavalt ürituskorralduse ja/või ruumide rendiga, siis tasub kasutada erinevaid ürituskorralduse vorme, mis põhinevad muuseumi sisul ja võimalustel. Raamatukogude puhul on suurima potentsiaaliga digitaalne areng, sh nii (erialaste) digitaalsete väljaannete pakkumine kui ka kõigi Eesti raamatukogude väljaannete leidmise ja laenutamise lihtsamaks tegemine.

Uuring: Muuseumide ja raamatukogude külastajate ja mittekülastajate uuring

Uuringu teostaja: AS Emor

Tellijat: EAS (loomemajanduse arendamise meetme tegevuse „Loomemajandusalase teadlikkuse tõstmine“ raames)

https://www.kul.ee/sites/kulminn/files/muuseumide_ja_raamatukogude_kulastajate_ja_mittekulastajate_uuringu_lopparuanne_0.pdf